

Teatridirektori Hubert Atjaki soovitused Estonia Teatrile

3.—6. veebruarini viibis Eestis Estonia kutsel Carré teatri tegev-direktor Hubert Atjak Amsterdami.

Mis tõi teid Eestisse?

Ma töotan Amsterdavis Carré teatri tegev-direktorina ja konsultandina teatri ehituse ja juhtimise alal. Eelmisel suvel olin õppejõuna Amsterdami Ülikooli korraldatud teatrijuhtide kursustel ning kohtusin seal Estonia direktori Paul Himma ja kunstilise juhi Neeme Kunin-gaga. Nad olid vaimustatud meie teatri töökorraldusest ning kutsusid mind Eestisse, et tutvuda Estonia Teatriga ja mõnes asjas nõu anda. Nüüd ma olen siin, kusjuures Euroopa Ühendus maksab mu sõidukulud, konsultatsioone annan ma aga tasuta. See ei maksa kellelegi midagi.

Te räägite kohe rahast. Kas see ongi kunstielus kõige tähtsam?

Kunsti alal ei ole võimalik alati raha teha, kuid vahel on see vajalik. Sellepärast on tähtis viia väljaminekud võimalikult väikeseks ja sissetulekud suureks. Teatri juhtimisel töötatud 30 aastaga olen ma õppinud seda tegema. Ma arvan, et teie riik ei ole veel nii kaugele arenenud, teie inimeste mentaliteet ei ole veel niisugune, et siin saaks kasutada neid väikesi raha tegemise kavalusi, mida ma oskan. Selleks läheb veel neli-viis, võib-olla kümme aastat. Praegu on sellest veel vara rääkida.

Teil on olnud aega tutvuda Estonia Teatriga. Ehk oskate nõu anda, mida me peaksime tegema?

Nõuandmine ei ole see sõna, mida ma kasutaksin, võib-olla nimetada seda suunamiseks või juhendamiseks. Te unistate paremast teatrist, rahvusoperist, võib-olla teatrimaja ümberehitamisest. Te teate täpselt, mida tahate. Mina ei ole see mees, kes peaks teile ütlema, mida tuleb teha ja mida mitte. Mina küsin teie käest, kas te olete mõelnud sellest või teisest asjast. Teie oma vastuste põhjal saate otsustada, mida edasi teha ja mis kõige õigem oleks. Seda aga alles siis, kui olete suutnud luua uue sisemise struktuuri teatri juhtkonna ja muude üksuste vahel ning kui see üks-

kord tööle hakkab. Samuti siis, kui olete saavutanud suurema sõltumatus oma valitsusest, kes praegu minu meelest liiga palju sekkub teie asjadesse, näiteks palkade määramisel või otsustamisel, kui palju raha kulutada teatri ümberehitamisele.

Suurem iseseisvus oma asjade üle otsustamisel on see, mida te kõigepealt vajate. Ma ei mõtle täieliku iseseisvust, sest valitsuse ülesanne on kindlustada peale kõige muu ka oma kodanikele kunstide olemasolu ja kättesaadavus. See on nende töö. Kuid mingi vabadus, ka finantsiline iseseisvus tuleb saavutada. Kui teatri juhtkond on tugev, kui koostöö kõigi teatrisestite üksuste vahel toimib, kui on olemas finantsiline iseseisvus, alles siis hakkavad tööle need kavalused ja trikid, mida ma võiksin teile õpetada. Tähtis on, et ka publik selleks valmis oleks. Müüdu nad ei mõista teie püüdlusi ega kuku teie seatud "löksudesse". Sel juhul te soovitud tulemusi ei saa.

Millest te ise 30 aastat tagasi alustasite?

Mina alustasin näitlejana. See tähendab, et tunnen hästi teatrit selle kandi pealt ja see on minu suur eelis. Ma tean, mida mõtlevad ja tunnevad inimesed, kes on laval. Olen pidanud ka muid ameteid. Lõpuks sai minust teatri kunstiline juht. Vähehaaval, samm-sammult kujundasime ja töötasime välja meie teatrite sobiva strateegia. Müide, me oleme Hollandis üsna ainulaadne teater, mitte kõik ei tööta sellistel alustel nagu meie. Niisuguseid teatreid on rohkem Inglismaal ja USA-s, kus sõltumatus riigi rahakotist on suurem ja nad peavad ise raha teenima, et elada ja kunsti teha. Muidugi on see ühest küljest hea, teisest küljest muudab teatri tööstuslikuks üksuseks. Näiteks kuninglik Covent Garden Inglismaal töötab nagu suur tööstusettevõtte. Inimestel ei ole seal kerge, puudub kindlusetunne, nad vallandatakse kohe, kui neid enam vaja ei ole. Teie majandus ei ole veel valmis, et sellest eeskuju võtta. Te peate vähemalt paar aastat veel oma inimesi hoidma ja kaitsma,

Hubert Atjak. Foto: Harri Rospu

kuni teie majanduslik olukord muutub paremaks. Muidugi on suurtel iseseisvatel teatritel, nagu Covent Garden, ka omad eelised. Nad ei pea näiteks mõtlema, mida peale hakata vanade solistidega, kellele pole enam tööd pakkuda. Nad peavad lihtsalt lahkuma. Neil ei ole probleemi uute inimeste leidmisega. Minu nõu teile konkreetseis olukorras kõlaks: teie peate leidma võimaluse rakendada uusi arenmisvõimelisi inimesi, vallandamata vanu olijaid. Ja võib-olla on võimalik leida ka vanade olijate hulgast neid, kes tuleksid kaasa uute tuultega, kes oleksid valmis muutama oma mõtlemist ja suhtumist. Nende abil oleks ehk võimalik ka vana seltskonda mõjutada. Muidugi on tähtis säilitada vanu häid traditsioone, aga meeles tuleb pidada seda, et tuleb ka edasi minna, muutada ajakohasemaks, säilitades samal ajal "vana ja hea". Paratamatult tuleb teil võistelda teiste eesti teatritega. Mitte repertuaari osas, sest teie teater on ikkagi ooperi- ja balletiteater ning selles mõttes uni-kaalne. Ma mõtlen võistlust teatri atmosfääri loomisel. Näiteks teie kõrval asuvas Draamateatris käib vilgas elu. Inimesed käivad seal sisse ja välja, teatrimaja on küll väike, aga paistab väga sümpaatne ja mugav. Vaadake seda suurt erksavärvilist esietendusekuulutust sisse-

pääsu kohal! Inimene, kes on Tallinnas võoras, märkab seda kohe ja mõistab, et just siin toimub midagi. Tarvis on muuta kogu maja, see peab olema omaette vaatamisväärsus ja kõik, mis selles majas toimub, peab olema sündmus. Üksed peavad olema lahti, inimesed peavad harjuma teie majas käima, miiks ka mitte ooperikohvikus või restoranis. Inimesed peavad tundma end teie majas hästi ja mugavalt, et nad on siin oodatud. Muidugi on kõige tähtsam see, mis toimub laval, ülejäänud on kunsti teenistuses. Teie teatrisse tulek peaks olema garantii, et etendus on hea. Ükskõik, mis etendus. Näiteks meie teatril on selline imago. Meil on küllastamist väärt teatrimaja ja väga head etendused. Ja me teenime mõlema pealt.

Teie nägite Estonia Teatris ka Einö Tambergi ooperi "Cyrano de Bergerac" esietendust. Missugused on muljed?

See oli väga kena etendus. Mulle avaldas suurt muljet muusika, orkester oli lihtsalt võrratu. Mulle meeldis, et lavastuse põhirõhk oli teose sisul, lava ei olnud üle kuhjatud liigsete dekoratsioonidega. Rollilahendused ei olnud minu arvates päris õnnestunud. Cyrano oli lavastatud liiga vanaks ja elukogenud meheks, tema mängus ei olnud kirge. Ta ei olnud ju mitte ainult suure ja sügava vaimuga filosoof, vaid ka aktiivne, väga heas füüsilises vormis olev möögakangelane. Mina näiteks ei usu, et tal oleks olnud lootust Roxane'i armastusele. Ta oleks võinud olla talle isaks. Roxane'i osatäitja oli väga hea, tema kostüüm ehk võinuks olla tütarlapselikum. Christiani meik ja tema liikumine laval oli samuti pisut liiga vana noore kadeti kohta. Minu kujutluste järgi oleks ta pidanud olema lapselikum, nagu noor kutsikas.

Lavastusest rääkides meeldis mulle rõdustseen, samuti viimase vaatuse lahingustseen. Originaalne oli kujutada barrikaade projektori abil, mis rippusid lava kohal. See oli stiilne. Kokkuvõtteks veetsin väga meeldiva õhtu.

ENE JÜRNA

"Kultuurileht", 17. II '95